

WILD JAAR

Koen Arts

Wild Jaar

Noordboek Natuur

© 2021 Koen Arts | uitgeverij Noordboek

Omslagontwerp Sander Pinkse
Boekverzorging Elgraphic
Tekeningen Gina Maffey

ISBN 978 90 5615 6695
NUR 410 | 320

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij Noordboek, Postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland - info@noordboek.nl.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl
www.koenarts.com

Voor mijn ouders

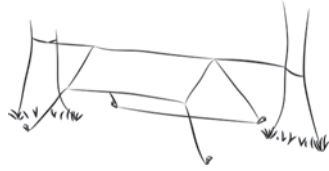

INHOUD

1. Vuur en vocht 9
  2. Een vader 33
  3. Caravan en McDonald's 58
  4. Een moeder 81
  5. Groen en geluk 105
  6. Een natuurtafereel 130
  7. Winter en slaap 146
  8. Een wandeling 166
  9. Gaai en blauwe kikker 193
  10. Een Min of Meer Wild Jaar 219
- Dankwoord 237

1

VUUR EN VOCHT

Mijn moeder zegt niets terwijl onzichtbare spiertjes haar gelaat naar beneden trekken; ze vindt het een slecht idee. Ik voel lichte teleurstelling opkomen, een hint van pijn omdat ze instinctief niet omarmt wat ik ga omarmen. Ze kijkt me strak en verbaasd aan, taxeert of ik een grap maak. Ik brabbel.

Met één woord roept ze me bij de les; de makkelijkste vraag om te stellen, de moeilijkste om te beantwoorden. Die bedekte, intuïtieve afkeuring. De vraag die Gina en ik keer op keer naar het hoofd geslingerd zullen krijgen, die ene vraag verpakt in dat ene woord: 'Waarom?'

Nu komt de stilte van mijn kant. Haar gebrek aan enthousiasme is een soort teken van liefde, dat weet ik. Toch probeer ik een sterk antwoord te formuleren: '...ontdekkingstocht...experiment...*call of the wild*...'

Ik zie het haar nog steeds denken. Waarom? Waarom kiezen voor nattigheid, voor kou, voor rugzakken pakken en uitpakken, slapeloze nachten op een veldbed, voor muggen, voor rode bosmieren, rook in de longen, vochtige kleren – je bent geen achttien meer maar bijna twee keer achttien – waarom nog altijd geen huis en kinderen zoals normale mensen, waarom een jaar en niet een weekend, waarom weg van comfort, waarom altijd zo extreem, waar-

om zo moeilijk, waarom, in vredesnaam waarom?

Het komt me voor dat het misschien erger is als ze me dat niet vraagt. Dat ene woord, de vraag die een kleuter een miljoen keer stelt, die nieuwsgierigheid en verwondering verklapt, de vraag die de deur op een kier zet, die vijand van desinteresse. Die vraag zijn Gina en ik gaan zien als een startpunt om ons enthousiasme te delen.

Mijn oudere broer vraagt niet waarom. Hij kijkt me net zo zwijgend aan als mijn moeder, maar korter, haalt zijn schouders op, maakt een grap die ik niet versta, draait zich om en gaat verder met relaxfauteuils verkopen. Zijn onverschilligheid is consistent, omdat het van hem komt eveneens een soort teken van liefde. Bovendien, wanneer het echt telt, slaat die onverschilligheid snel om in zorg en onvoorwaardelijke steun. (Ik realiseer me nu: ik heb hem nooit gevraagd waarom hij relaxfauteuils verkoopt.)

Mijn jongere broer omhelst me en zegt: 'Een knaller.' Hij is in zijn enthousiasme ook consistent. En mijn vader zet me voor het blok met een retorische tegenvraag die hij niettemin door mij beantwoord lijkt te willen zien, een vraag die niemand anders zal stellen, en waarop ik evenmin een antwoord heb: 'Waarom niet?'

Mijn Engelse schoonmoeder weet waarom niet. Toen we onze plannen vertelden in een koffiekamer van het Royal Shakespeare Theatre in Stratford-upon-Avon, maakte ze beleefd maar snel duidelijk dat ze het een dwaas plan vond. Waarom niet? Nou, om te beginnen: haar dochter. Mijn Gina. Diabetes type 1. Onder normale omstandigheden heeft ze al moeite genoeg om haar bloedsuikers stabiel te houden. Als daar een avontuur bijkomt, is het helemaal moeilijk. Nog maar drie maanden geleden zat ik aan

haar bed in een ziekenhuis in Peru. Het was na een lange dag van reizen in een overvolle hobbibus inclusief kippen en een nestje puppy's, dat gefrituurde koolhydraatbommen haar bloedsuiker lieten opspringen als een boterham uit een broodrooster. Op een busstation dat aanvoelde als een filmset van Tarantino zei ik met de kaart in de hand en nooit te beroerd om tegen beter weten in nog even door te douwen: 'Zullen we nog één nachtbus pakken, dan zijn we morgen al in Cusco.' Zo deden we het. Gina viel in slaap en een half uur later liet een plots veel te lage bloedsuikerspiegel haar schudden alsof ze een hartaanval kreeg. Chaos en paniek in mijn hoofd en om me heen. De bus ging op en neer, links en rechts, terwijl ik met een dikke naald, die zich ergens onderin een rugzak had verstopt, glucagon in Gina's bovenbeen probeerde te spuiten. Er werd geschreeuwd en geblaft. Buiten was in de verste verte geen lichtje te zien. De bus stopte en scheurde verder, vloog over heuveltjes. De honing die ik op Gina's tandvlees probeerde te smeren kwam overal terecht behalve waar het moest. Het was ordeloos, structuurloos, tijdloos. Gelukkig stond de ambulance op tijd op de afgesproken plek en bereikten we na een tergend lang uur een veilige haven.

Waarom niet? Comfort is gezondheid. Daarom niet.

Mijn schoonmoeder had goed door dat het zaadje van deze waanzin van mij kwam. Ze zag echter ook dat het onder invloed van Gina's enthousiasme en toewijding was uitgegroeid tot een boom van een plan, en dat niemand, ook ik niet meer, Gina hiervan zou kunnen afhouden.

Een *Wild Jaar* noemen we het in de aanloopfase. Al staan de spelregels nog niet honderd procent vast, dit is grofweg het plan: een jaar lang gaan we proberen meer tijd buiten dan binnen door te brengen. Simpel.

Gina haalde een internetgoeroe aan. ‘Het beste wat we kunnen doen,’ zei ze, ‘is mensen erover vertellen. Dan verplichten we onszelf om door te zetten.’ Meer doen dan het aan naaste familie vertellen was wat mij betreft niet nodig geweest. Misschien is de start van het *Wild Jaar* daardoor een anticlimax. Dat lijkt me eerlijk gezegd ook niet verkeerd, want als cimbalen klinken en de koning een lint doorknipt dan zal het vast uitlopen op teleurstelling en gezichtsverlies.

De gebruikelijke werkdruk en sleur dragen ook bij aan de anticlimax. Maar ze mogen in ieder geval niet leiden tot uitstel. Want de herfst wacht niet. Die begint vandaag, op 21 september. En dus loop ik om twaalf uur ’s middags met laptop en opvouwbaar stoel de achtertuin van mijn ouders in. Waarom hier? Na twee jaar in Brazilië en een reis door Zuid- en Noord-Amerika hebben we op deze plek even ons anker uitgegooid. We zijn toe aan ‘vastigheid,’ in de buurt van mijn werk en familie.

Cis, de hond van mijn ouders, loopt kwispelend mee. Die is nog het meest voor ons idee te porren. Vijftig passen verder zet ik de stoel pontificaal neer en ga zitten. De zon schijnt volop, zoals ze dat sinds onze terugkeer enige weken geleden vaak heeft gedaan. Van de natte zomer hebben we niets meegekregen. Om me heen klinkt herrie van dorsers en tractoren die mais oogsten en inkuilen. De koeien voor wie het voer bestemd is, komen hooguit een handvol dagen per jaar buiten.

Mijn uitzicht is een kleine boomgaard. Achter me staat een vervallen rozenkas, rechts een blinde muur van het pand waar de relaxfauteuils worden verkocht, en links en achter de fruitbomen een drie meter hoge haag van allerlei struiksoorten. Het stuk is niet groter dan vijftien bij vijftien

meter. Een groen eilandje in het Brabantse boerenland, een van de meest getransformeerde, beploegde, bemeste en bespoten landschappen in de wereld. In geen enkel opzicht wild. Er schuilt ironie in. Een paradox zelfs. Maar Gina en ik laten ons niet deprimeren of intimideren door ironie of paradoxen. We zijn niet van plan om een andere wereld in te stappen en het huidige leven de rug toe te keren. We willen er niet tussenuit knijpen, om zoals Chris McCandless *Into the Wild* te gaan, of zoals Henry Thoreau, die zich honderdzeventig jaar geleden afkeerde van zijn sociale kringen en zich terugtrok in een blokhut aan een meer in Maine.

In plaats van naar wildernis te vertrekken, willen we wildheid naar ons toe laten komen. Wildernis is een realiteit ver weg, wildheid een potentiële ervaring dichtbij. Wildernis en wildheid vallen niet per se samen. En hoeven dat volgens ons ook niet te doen; we willen onderzoeken waar wildheid buiten de wildernis te vinden is. Daarom durven we ons jaar van buitenzijn in een tam, doodgespoten land op voorhand een *Wild Jaar* te noemen. Al blijft het een hypothese; we zijn zelf ook benieuwd of we het over 365 nachten nog altijd op die manier bestempelen.

Onze onderneming is dus geen expeditie, geen zaak van alleen willen zijn in de natuur, geen afkeer van cultuur, geen vlucht uit de dagelijkse sleur naar een groen paradijs. Integendeel, we willen er een sociaal jaar van maken, een vrolijk jaar, een jaar waarin verplichtingen en carrières en internetverbindingen evengoed een plaats hebben. Maar dit alles vanuit een ander basisidee. Dat de rode lijn in ons leven een groene zal zijn, dat natuur van bijzaak tot hoofdzaak wordt, en bovenal, dat onze verbinding met de natuur een impuls krijgt.

Als peuter had ik een behoorlijke band met de natuur. Ik had toen nog de tijd om minutenlang naar kippen te kijken en egels te achtervolgen – de uitdaging was om ze niet uit het oog te verliezen, maar tegelijk genoeg afstand te houden zodat ze zichzelf niet in een balletje rolden. Toen ik het woord nog niet eens kon uitspreken, wilde ik al ornitholoog worden. Al gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat ik door de jaren heen met verschillende winden meewaaide. Er was namelijk ook een tijd dat ik op de schijnbaar onvermijdelijke vraag wat ik wilde worden, antwoordde: ‘Hetzelfde als pa, ook niks.’ Of schrijver. Toen ik dat vertelde aan mijn ouders, trokken ze allebei wit weg en werden heel stil. Daardoor kwam ornitholoog toch weer bovendrijven. Mijn moeder legde echter uit dat het meer omvatte dan ‘alleen maar naar vogels kijken.’ Dit inzicht verstoorde mijn plannen ruw en ik schakelde over naar boswachter. Want iedere keer dat ik een boswachter zag, liep hij met een verrekijker wat rond in het bos. Ik deed dat ook graag. Boswachter dus.

Toen ik van de basisschool kwam, herkende ik de meest voorkomende vogelsoorten in de contreien aan hun zang, de dieren aan hun spoor en de bomen aan hun groeivorm. Op de middelbare school onderbrak ik mijn leraar biologie om te vertellen dat er voor het raam een boomkruiper over een stam hipte. Uit de reacties van klasgenoten bleek dat mijn interesse niet gedeeld werd. ‘Een klein bruin klootvogeltje, nou en?’ Goed, dan hield ik mijn mond wel over natuur. Ik had anderen er niet voor nodig en het deed niets af aan mijn plan om boswachter te worden. In de laatste schooljaren werd de zaak echter wat complexer. Je had boswachters en boswachters. Bos- en Natuurbeheer kon je doen op de mbo, hbo en univer-

siteit. Over de universiteit zei mijn vader: ‘Als je het kunt, waarom niet?’ Het leek mij ook wel logisch en later kon ik nog zien. Aan het eind van de studie kon ik een promotieonderzoek doen in Schotland. Ik dacht: waarom niet? Later kon ik nog zien. Aan het eind van het promotieonderzoek kon ik postdocs doen. Waarom niet? Later kon ik nog zien. En toen kon ik weer terug naar mijn oude nest in Wageningen als universitair docent. Waarom niet? Later kon ik nog zien. Zeker, al die jaren ging ik naar buiten. Veel naar buiten. Zwijnen achtervolgen op de Veluwe, afgeworpen edelhertstangen zoeken in Schotland en in de weekenden met slaapzak en kookpotje in de rugzak op pad. Het kon niet verhullen dat mijn dagelijks leven er een geworden was van lezen, schrijven, denken en doceren óver natuur, niet ín of mét natuur. Inmiddels is het *later*, en ben ik nog altijd geen boswachter.

Uiteraard is mijn verlangen naar natuur aan het begin van dit *Wild Jaar* doordrenkt van romantiek. Zoals mijn jeugderinneringen dat ook zijn. Zoals mijn jeugdromen dat ook waren. Maar van dit inzicht wordt mijn verlangen niet minder. Romantiek is voor mij een kern van natuurbeleving.

Zo zit ik hier tussen het rijpe fruit dat wordt aangevalen door honderden bijen, larven, vliegjes, en door Gina, die de beste appels en peren in kranten vouwt. Haar verhaal komt heel aardig overeen met het mijne. Om zo dicht mogelijk bij natuur te komen had ze eerst biologie gestudeerd, gevolgd door een master in ecologie. Langzamerhand voelde ze dat ze in haar promotieonderzoek het verschil voor natuur kon maken in het communiceren óver natuur, en daarmee kwam ze er, paradoxaal, verder vanaf te staan.